

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ปีพุทธศักราช 2546 ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาไว้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และธรรมชาติของเด็ก ซึ่งพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยทุกประเภท ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาพัฒนาเด็กโดยเน้นการเล่นบนพื้นฐานของหลักการจัดกิจกรรม กระบวนการศึกษาธิการ จัดการเรียนรู้ให้อิ่มอาหาร ต่อการดำรงชีวิตตลอดจนประสานร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษาสำหรับขอบข่ายของหลักสูตรกำหนดเป็น 2 ช่วงคือ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ซึ่งกำหนดให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 12 ประการ โดยครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจสังคมและสติปัญญา สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, บทนำ)

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการคิดเกี่ยวกับการคิดสิ่งใหม่ๆ ซึ่งขัดแย้งกับการคิดแบบเดิมๆ โดยดึงเอาประสบการณ์เก่านั้นออกมาสองส่วน คือ ความคิดคล่องตัว เป็นความสามารถที่ผลิตความคิดนุ่มนวลและรวดเร็วในการแก้ปัญหา และความยืดหยุ่น เป็นความสามารถในการการค้นพบลักษณะที่หลากหลายนมนุษย์สามารถคิดเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันระหว่างความรู้และประสบการณ์ ทำให้เกิดการต่อยอดความรู้เดิมและจินตนาการออกไป คุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ สามารถสรุปได้เป็น 2 มิติ คือ มิติทางสังคมและมิติทางปัจเจกชนเป็นความสามารถในการสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าต่อผู้มีความคิดสร้างสรรค์ภาคภูมิใจและมั่นใจในความสามารถของตนเอง จะส่งผลไปถึงแบบแผนบุคลิกภาพและความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม ความคิดสร้างสรรค์สามารถช่วยในการคิดแก้ปัญหา สร้างความเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัว ซึ่งแสดงออกโดยทางการศึกษา ค้นคว้า ค้นหา ทดลอง และยังก่อให้เกิดการสร้างสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ จึงเป็น

ทางเลือกที่สังคมต้องการ หมายความว่าความคิดสร้างสรรค์จะต้องเกิดการสร้างสิ่งแปลกใหม่ นำไปประยุกต์ใช้ได้ และมีความเหมาะสมสอดคล้องตามสภาวะการณ์ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จึงกลายเป็นบุคคลที่สำคัญและสังคมต้องการ การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย จึงเป็นช่วงเวลาแห่งการสร้างรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมกระบวนการคิดให้มีความฉับไว สามารถที่จะรับรู้ปัญหา เห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ๆ ได้ง่าย สร้างหรือแสดงความคิดเห็นใหม่ๆ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งเปรียบได้กับการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการเรียนรู้สามารถค้นพบปัญหา วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งสมมติฐานของปัญหา ทดสอบสมมติฐาน และค้นพบคำตอบ ค้นพบสิ่งใหม่และนำไปสู่การสร้างผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ การเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยมีแบบแผนที่แตกต่างกันออกไปจากการพัฒนาการด้านอื่นๆ Torrance ได้สรุปพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์เด็กทารก-ก่อนวัยเรียน(อายุ 0-6 ปี) ว่าเด็กมีความสามารถพัฒนาจินตนาการได้ตั้งแต่ขวบปีแรก ด้วยการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัว เช่น เสียง จังหวะ เมื่ออายุครบ 2 ขวบ ความกระตือรือร้นที่จะใช้ประสาทสัมผัสเริ่มมีมากขึ้นตามลำดับ ช่วงอายุ 2-4 ปี เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากประสบการณ์ตรงและประสาทสัมผัสที่พร้อมสำหรับสิ่งที่แปลกใหม่ตามธรรมชาติ เริ่มมีความรู้สึกเป็นของตัวเอง มักทำในสิ่งที่เกินความสามารถตนเอง ชอบจินตนาการ จนถึงอายุ 4-6 ปี เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผน การเล่นและสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ แม้จะไม่เข้าใจเหตุผลมากนัก เด็กชอบทดลองเล่นและสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ โดยจินตนาการของเด็กเอง กระทรวงสาธารณสุข (2551, หน้า 3)

ครูเป็นบุคคลสำคัญทางด้านการศึกษาและการพัฒนาให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากครูมีอิทธิพลต่อเด็กทั้งในแง่ความรู้สึก ทัศนคติ ความเอาใจใส่ สอนให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ความคิด จิตใจ ตลอดจนจนการ เปลี่ยนแปลงปฏิบัติตนในทางที่ดีงาม ครูต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนได้เต็มศักยภาพ ใช้เทคโนโลยีมาเป็นแรงกระตุ้นสรรหาเทคนิคทางการสอนแบบใหม่ โดยสอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิต ในสังคมที่ทันสมัยผู้คนในยุคใหม่ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลาครูจะต้องฝึกนิสัยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนความคิดได้ง่าย มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสอนวิธีเรียน

มากกว่าสอนเนื้อหา เพราะเนื้อหาในยุคสมัยนี้จะมากเกินไปที่จะเรียนรู้ได้อย่างพอเพียง มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา จิวรรณ ยิ้มกระโทก (2550, หน้า 14)

ในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยเป็นระดับชั้นที่เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัยตามศักยภาพและมาตรฐานการศึกษา และพร้อมเลื่อนชั้นในระดับชั้นพื้นฐานต่อไป จากการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยของโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ พบว่าครูปฐมวัยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแผนการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 แม้จะมีการปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์ดังกล่าวให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตและวิถีสังคมของท้องถิ่นก็ตาม กระนั้นจากการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น การสนับสนุนให้เด็กช่วยเหลือตนเอง ให้กำลังใจ ชมเชยและสามารถสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง รวมทั้งการใช้เทคนิคในการสอนและเชิญชวนให้เด็กสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ โดยให้เด็กปฐมวัย มีความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหาต่างๆ หรือในการร่วมกิจกรรมการเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เด็กปฐมวัยยังไม่กล้าแสดงออก ไม่มีความมั่นใจในตนเอง และไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นในการทำงาน ชอบเลียนแบบเพื่อน ไม่ค่อยกล้าทำสิ่งแปลกใหม่ในการร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยการสังเกตได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน ของปีการศึกษา 2559

จากสภาพและปัญหาผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการที่จะนำวิถีวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัย ให้มีความรู้เรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยนำไปจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัย ที่มุ่งเน้นพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของตนเอง และมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 รวมทั้งครูปฐมวัยสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ตามแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาปฐมวัยที่ได้จัดทำขึ้นด้วย เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้มีโอกาสที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพื่อเห็นพื้นฐานอันยั่งยืนในการเจริญชีวิตประจำวัน หรือเรียนในระดับที่สูงขึ้น

คำถามของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีอะไรบ้าง
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของครูในการจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาของครูในการประสพการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
2. ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดประสพการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดประสพการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 และหน่วยงานอื่นในการจัดประสพการณ์การเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

- 1.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ครูปฐมวัยโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 13 คน ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน เป็นรองผู้อำนวยการ รับผิดชอบแผนกอนุบาล โรงเรียนมารีย์พิทักษ์สว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
 - 1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ครูปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์สว่างแดนดิน จำนวน 6 คน และครูปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์พังโคน 6 คน
- 1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน ประกอบด้วย
 - 1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนมารีย์พิทักษ์สว่างแดนดิน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนมารีย์พิทักษ์พังโคน จำนวน 1 คน

1.2.2 ครูหัวหน้าวิชาการ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ครูโรงเรียนมารีย์พิทักษ์สว่างแดนดิน นางละเอียด ไชยรบ จำนวน 1 คน ครูโรงเรียนมารีย์พิทักษ์พังโคน นางกาญจนา อุดมเดช จำนวน 1 คน

1.2.3 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ ประกอบด้วย ผู้ปกครองชั้นปฐมวัย โรงเรียนมารีย์พิทักษ์สว่างแดนดิน ห้อง 1/1, 1/2, 2/1, 2/2, 3/1, 3/2 จำนวนห้องละ 2 คน รวม 12 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นปฐมวัยโรงเรียนมารีย์พิทักษ์พังโคน ห้อง 1/1, 1/2, 1/3, 2/1, 2/2, 2/3, 3/1, 3/2 ทั้งหมด จำนวน 28 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1.2.4 วิทยากร จำนวน 2 คน ประกอบด้วย นายบุญไทย แสนอุบลศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 และนางยุวดี ชุมปัญญา ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้ไกลหลายทิศทาง หรือที่เรียกกันว่าลักษณะการคิดนอกเนกนัย หรือการคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) ประกอบด้วย

2.1 ขอบเขตด้านความคิดสร้างสรรค์ อารี พันธุ์มณี (2546, หน้า 35-43)

2.1.1 ความคิดริเริ่ม (Originality Thinking) คือ มีความคิดที่แปลกใหม่ต่างจากความคิดธรรมดาของคนทั่วไป

2.1.2 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility Thinking) คือ มีความสามารถในการคิดหาคำตอบได้หลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม

2.1.3 คิดคล่องแคล่ว (Fluency Thinking) คือ สามารถคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว รวดเร็ว และได้คำตอบมากที่สุดในเวลาที่กำหนด

2.1.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration Thinking) คือ การคิดได้ในรายละเอียดเพื่อขยายหรือตกแต่งความคิดหลักให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 แนวทางการพัฒนาครูในการจัดประสบการณ์การเสริมสร้าง
ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย

2.2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.2.2 การศึกษาดูงาน

2.2.3 การนิเทศภายใน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการ 2 วงรอบ ดังนี้

3.1 วงรอบที่ 1 ตั้งแต่ 20 พฤษภาคม – 25 กันยายน พ.ศ. 2560

3.2 วงรอบที่ 2 ตั้งแต่ 26 กันยายน – 22 ธันวาคม พ.ศ. 2560

4. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักของ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988, p. 11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2551, หน้า 301-305 อ้างถึงใน นริศรา อินทรพานิชย์, 2557, หน้า 10) เพื่อการพัฒนาครูในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ โดยดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้สรุปกรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988, p. 11 อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2551, หน้า 301-303 อ้างถึงใน นริศรา อินทรพานิชย์, 2557, หน้า 10) โดยดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะ ไว้ดังนี้

1. การจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

1.1 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ การทรงตัว และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมทางกายในการฝึกให้เด็กคิดด้วยตัวเอง เพื่อให้แปลก แตกต่าง และต่อยอดจากความคิดและรูปแบบเดิมในทุกกิจกรรม

1.2 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ หมายถึง กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส สดชื่น ผ่อนคลาย

1.3 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม หมายถึง กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ฝึกหัดการช่วยเหลือตนเอง การปรับตัว การทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

1.4 กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง กิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวผ่านประสาทและการเคลื่อนไหว เรียนรู้ การสังเกต การฟัง การคิดเปรียบเทียบ การคิดวิเคราะห์ และคิดแก้ปัญหา

2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการคิดที่เชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันระหว่างความรู้และประสบการณ์เดิม ที่มีอยู่แล้วมาประยุกต์ให้เกิดความคิดที่หลากหลายและแปลกใหม่ออกไปจากความคิดเดิม ทำให้ได้แนวทางที่ใหม่ ไม่เคยมีมาก่อน ความคิดสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

2.1 ความคิดริเริ่ม (Originality Thinking) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มอาจจะเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นแล้วสามารถสร้างผลงานตามจินตนาการได้

2.2 ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility Thinking) หมายถึง ความสามารถในการปรับเปลี่ยนสภาพของความคิดในสถานการณ์ต่างๆ ได้เน้นปริมาณในการคิดที่เป็นประเภทใหญ่ๆ ของความคิดคล่องแคล่ว เป็นตัวเสริมและเพิ่มคุณภาพให้เป็นหมวดหมู่ และมีหลักเกณฑ์ แล้วสามารถสร้างผลงานตามจินตนาการได้

2.3 คิดคล่องแคล่ว (Fluency Thinking) หมายถึง ความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือความสามารถคิดหาคำตอบที่เด่นชัดและตรงประเด็นมากที่สุด ซึ่งจะนับปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน หลังจากเรียนรู้โดยใช้การจัดประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์แล้วสามารถสร้างผลงานตามจินตนาการได้

2.4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration Thinking) หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น และยังรวมถึงการเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมายแล้วสามารถสร้างผลงานตามจินตนาการได้

3. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี อยู่ในความดูแลของครูปฐมวัยโรงเรียนมารีย์พิทักษ์

4. ครูปฐมวัย หมายถึง ผู้ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

5. การพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างและปรับปรุงคุณภาพครูปฐมวัยโรงเรียนมารีย์พิทักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถ มีทักษะที่ดีในการทำงาน เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง แนวทางที่ทำให้ครูผู้สอนได้รับความคิด ได้รับแนวทางใหม่ๆ เพื่อใช้ในการสอนเด็ก ซึ่งครูเป็นบุคคลสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ในสังคมให้มีความเจริญงอกงาม ดังนั้น แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ประกอบด้วย

6.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การให้ความรู้ครูปฐมวัยในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การเขียนแผนจัดประสบการณ์การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย การนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นในการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยไปใช้ในการจัดเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เข้าร่วมประชุมได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในสิ่งที่เรียนรู้จากวิทยากร มีความรู้ความสามารถเข้าใจด้านวิชาการ ด้านการปฏิบัติอย่างแท้จริง และนำประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 การศึกษาดูงาน หมายถึง การศึกษานอกสถานที่เพื่อเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ที่คาดหวังว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานหรืองานในหน้าที่ของแต่ละบุคคลได้ ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศของงานประจำที่ทำอยู่ไปสู่การพบเห็นสิ่งใหม่ ซึ่งสร้างเสริมแนวคิดใหม่และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นขององค์กร ทั้งยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานได้อีกทางหนึ่ง

6.3 การนิเทศภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับคณะครู ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งเสริม สนับสนุน การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหัวหน้าสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา ครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์จนเกิดผลดีต่อองค์กรและส่วนรวม ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ การตรวจผลงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันเสนอแนะและปรับปรุงการดำเนินงาน พร้อมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยในการวิจัยครั้งนี้ใช้ 2 แบบ คือ

1) การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ หมายถึง การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ ศึกษานิเทศก์ รวมทั้งเครือข่ายการนิเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา การดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างดีมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ตลอดจนสามารถเสริมสร้างการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้ยั่งยืน

2) แบบการอบรมเชิงนิเทศ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ การให้คำแนะนำ และการปรับปรุงร่วมกัน เพื่องานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้